

Alois Niederstätter, **Geschichte Vorarlbergs. Bd 1: Voralberg im Mittelalter.** Innsbruck: Universitätsverlag Wagner, 2014, 341 str.

Alois Niederstätter, roj. 1955, direktor vorarlberškega deželnega arhiva v Bregenzu in izredni profesor za srednjeveško zgodovino na univerzi v Innsbruck, je slovenskim zgodovinarjem in še posebej medievistom poznan predvsem kot avtor kar dveh zvezkov petnajst knjig obsežne Avstrijske zgodovine, ki je izšla pod taktirko Herwiga Wolframa, v katerih je obravnaval pozni srednji vek (Die Herrschaft Österreich. Fürst und Land im Spätmittelalter. Österreichische Geschichte 1278–1411, Wien 2001; Das Jahrhundert der Mitte. An der Wende vom Mittelalter zur Neuzeit. Österreichische Geschichte 1400–1522, Wien 1996). K temu je dodati, da je leta 2007 izšel še njegov kompaktni pregled celotne avstrijske zgodovine, ki je namenjen najširšemu bralskemu krogu (Geschichte Österreichs, Stuttgart: Kohlhammer, 300 str.). Tudi sicer nadvse plodovit avtor, specialist za srednjeveško zgodovino alamansko-vorarlberškega prostora, nadaljuje z nezmanjšanim tempom s svojo pisateljsko dejavnostjo in letos je pri innsbruški univerzitetni založbi Wagner izšla njegova zadnja monografija, na katero želim na tem mestu na kratko opozoriti.

S knjigo o srednjeveški zgodovini Vorarlberga se avtor seveda ukvarja z vsebino, ki jo pozna tako rekoč kot lasten žep in v kateri je lahko povzel svoje številne predhodne raziskave, kar je razvidno že iz obsežnega seznama uporabljenih literature. Na okrog 200 straneh besedila – ostalo zavzemajo slikovno gradivo, znanstveni aparat, bibliografija, kronološka preglednica, slovar nekaterih pojmov, seznam poznosrednjeveških »habsburških« uradnikov in osebni ter krajevni register – je strnjeno prikazana srednjeveška zgodovina tistih področij okrog Bodenskega jezera, iz katerih je v dolgem procesu nastala ena od današnjih avstrijskih zveznih dežel. Pri tem se avtor še kako dobro zaveda anahronizma, da prostor, ki bo šele veliko kasneje postal dežela z imenom Vorarlberg, v srednjem veku še ni imel enotnega teritorialnega oziroma političnega okvirja, ki bi tamkajšnjim prebivalcem omogočil izoblikovati neko skupno in lastno identiteto. Sicer so nastale ob koncu srednjega veka kot posledica širših procesov deželnih teritorializacij tudi ob Bodenskem jezeru za nadaljnji razvoj pomembne ločnice, a svoje »dokončne« konture je dobil Vorarlberg šele v drugi polovici 18. in na začetku 19. stoletja. Naloga oziroma problem pred katerim je stal avtor, je torej podobna tisti, pred katero stojijo tudi slovenski zgodovinarji starejših obdobj, ko je potrebno pri opisovanju starejše zgodovine odmisлити moderne politične, jezikovne, identitetne in druge meje

in se zavedati nesprejemljivosti retrogradnih projekcij današnjih stanj in razmerij za razumevanje oddaljenih preteklosti: prav to je namreč v 19. stoletju pripeljalo do vzpostavitve zgodovinopisja kot eminentno nacionalne vede in kot varuha nacionalnih samobitnosti z neprekinjenimi kontinuitetami in jasnimi linearnimi razvoji.

Sicer pa in kot je za priročnike takšne vrste tudi običajno, uvaja knjigo kratka oznaka prostora, ki mu sledi nekaj temeljnih informacij o prazgodovini in rimskem obdobju, ko je območje dobilo z ustanovitvijo province Recije prve otipljivejše in trajnejše organizacijske konture. V nadaljevanju je avtor tematiziral za prehod iz antike v srednji vek tipične kontinuitete in prelome. Nadaljnji poglavji sta posvečena zgodovini prebivalstva in poselitveni zgodovini kot tudi gospodarskim razmeram. Enega od centralnih delov knjige zagotovo predstavlja poglavje o gospodstvenih in političnih strukturah prostora, ki so bila podvržena stalnim spremembam. Ton temu dogajanju so sprva dajale regionalne plemiške rodbine, med katerimi so bili najpomembnejši grofje Montfortski in Werdenberški, od 14. stoletja naprej pa seveda Habsburžani. Gospodstvene in politične razmere so odločilno opredeljevale tudi pravne in upravne razmere, katerim je – s poudarkom na poznem srednjem veku, kar je zaradi virov sploh značilnost celotne knjige – namenjeno naslednje poglavje, ki se nadaljuje v obravnavo družbenih struktur in socialnih razmerij, pri čemer je večina tega poglavja namenjena plemstvu, veliko manj pa mestnemu in podeželskemu prebivalstvu kot tudi duhovščini. Knjigo zaključuje pregled kulturne zgodovine »Vorarlberga« v srednjem veku.

Pisno razlago dopolnjuje bogato slikovno gradivo, med katerim izstopajo – razumljivo – reprodukcije dokumentov iz bregenskega deželnega arhiva, kot tudi genealoške preglednice in nekaj zemljevidov. Slednjih bi bilo lahko nekaj več, zlasti za starejša obdobja, saj se na čas pred poznim srednjim vekom ne nanaša niti eden. Za konec lahko rečem, da predstavlja tu na kratko prikazana knjiga dober uvod v srednjeveško zgodovino kasnejšega Vorarlberga, ki s svojo bogato bibliografijo omogoča tudi nadaljnje poglobljanje v z obravnavanim prostorom zvezane tematike.

Peter Štih